

SANAT YAPITI SERGİLEME VE SUNUM ÇEŞİTLERİNE ÖRNEKLER EŞLİĞİNDE BİR BAKIŞ¹

Burcu AYAN ERGEN

Özet

Sergi, sahip olunanları gerek göstermek gerekse ticaret amacıyla başkalarına sunmak için oluşturulan bir düzendir. Sergilemek eski kullanımıyla teşhir etmek anlamına gelir. Sergileme ve sunum yöntemleri, gereksinimlerin ve teknolojinin zaman içinde geçirdiği evrime bağlı olarak sürekli değişen ve yenilenen bir biçim alır. Günümüzde müze ve galerilerde sergileme çeşitleri üzerinde durulacak ve sergilerin oluşturulma düşüncesi ile nasıl oluşturulduğunun inceleneceği bu bildiride, örnekler üzerinden farklı sergileme tiplerine değinilecektir. Ağırlıklı olarak resim ve heykel gibi plastik sanat yapıtlarının, kısmen ise sanat ve teknolojinin birbirleriyle bulunduğu üretimlerin bir arada sunulduğu sergilerin nasıl gruplandırıldığı üzerinde durulacaktır. Ana hatlarıyla sergilemenin; tasarım, zaman, mekân, sanatçı, koleksiyoner ve sosyal nitelik odaklı oluşturulması örneklendirilecek ve açıklanacaktır. Seçilen örnekler tipik nitelikler taşıyan ve konuya katkısı olacağı düşünülen diğer örnekleri dışlamamak koşuluyla ağırlıklı olarak Türkiye ve yurtdışındaki belli başlı müze, galeri ve benzeri mekânlarda düzenlenmiş sergilerden oluşacaktır.

Tasarım odaklı sergilerde, konu, yerleştiriliş, içerik ve bulgulamaya yönelik farklı bakış açıları üzerinden çeşitli sergileme tipleri açıklanacaktır. Sergilemede zaman önemli bir unsurdur; bu bildiride, sergilenen yapıtın veya yapıtlar grubunun izleyici karşısına daha doğru bir şekilde çıkarılması için kısa ya da uzun, sürekli ya da süreli olmak üzere farklı zaman dilimlerindeki sergiler incelenecektir. Bir eseri üreten kişi yani sanatçı bazında sergileme ise, çok bilindik ancak yine incelenmesi ve sınıflandırılması gereken bir konudur. Bazı sergilerde tasarımı etkileyen ve farklı bir yönelim kazanmasını sağlayan mekân ise, özel önem arz eden apayrı bir konudur. Eserlerin taşınabilirliği ve doğru bir düzenle izleyici ile buluşması için sergilemenin

¹ Bu makale 15-18 Kasım 2012 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen I. Uluslararası Yöresel Ürünler Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

mekan odaklı kurulması gerekir. Koleksiyoner odaklı sergilemeler, koleksiyonerin düşünce yapısı ve eğilimine göre farklı özellikler gösterir. Bu sergileme tipi, bazı durumlarda yukarıdaki sergileme çeşitleriyle de açıklanabilir ancak değinilmeden eksik kalacak bir başka modeli işaret eder. 20.yüzyılda yaşanan savaşlar, sorunlar ve insanlık tarihine etki etmiş daha birçok olayın sanata ve sosyal yaşantıya etkisi yadsınamaz. İçinde bulunduğumuz 21.yüzyılın ilk çeyreğinde geçmişteki kazanımların pek çok şeye olduğu gibi sergilemeye de etkisi büyük olmuştur. İzleyicinin sergiye dahil edilmesi ve bu yolla eğitim ayrı bir önem kazanmıştır. Buna bağlı olarak sosyal odaklı sergi başlığının altında eğitici, eğlendirici ve geçmişe dair verilere yer verilen sergi tipleri incelenecektir.

Sonuç olarak, sergilemenin farklı tiplere ayrılması, hem yapıtın çok yönlü değerlendirilmesi, hem hedef kitleye daha iyi sunulması hem de sergileme çeşitlerinin daha iyi kavranabilmesi yani amacın çok boyutlu olarak okunabilmesi açısından kolaylık sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sergi, Yapıt, Sergileme, Sunum

1. Zaman Odaklı Sergileme

Sanat yapıtları, müze, galeri, fuar ve benzeri mekânlarda farklı sürelerde izleyici karşısına çıkartılabilmektedir. Fuarlarda sergileme ve sunum süreleri fuar mekânının kısa süreli kiralanmasından ötürü birkaç gün ve/veya hafta olurken, galerilerde bu süre en az iki haftaya, müzelerde ise bir ay ve üzerine kadar çıkabilmektedir. Yapılacak serginin amacına, sergilenen yapıtlara, hedef kitleye göre bu süreler değişebilmektedir. Zaman odaklı sergileri süreli/geçici (temporary) sergiler ve sürekli/kalıcı (permanent) sergiler olarak iki başlık altında toplamak doğru olacaktır.

1.1. Sürekli Sergiler

Sürekli sergiler, "Yerleşik yapıya sahip sergilemelerdir. Uzun süreli, kalıcı sergilemeler (permanent exhibition) için kullanılan terimdir. Bu sürenin en az üç, en fazla on yıl olması önerilmektedir. Bu süre içinde sergi değişmeden kalacağından isteyenlerin birkaç defa sergiyi görmesi mümkündür."(Erbay, 2011, s.75) Uzun süreli sergilerin, sergi süresinin bir galeride yer alabilecek sergi kadar kısa olmayacağı

düşünülürse, sürekli sergiler ancak müzeler ve/veya müze niteliği kazanmış sanat merkezlerinde düzenlenmektedir.

Sürekli sergilemelere İstanbul'dan verilebilecek örnekler arasında Arkeoloji Müzesi veya Topkapı Sarayı vardır. Bunlar gibi tarihi müzelerin envanterlerinde, aslında sergilenen yapıtlardan çok daha fazlası vardır. Ancak bu nesnelerin belirli aralıklarla izleyici ile buluşması ve sergilenmedikleri süre zarfında bakımlarının yapılabilmesi için eserin depo ve sergi mekânı arasında dolaşımını sağlayan bir döngü söz konusudur. Arkeoloji Müzesi gibi koleksiyonunda arkeolojik kazılardan elde edilen nesnelerin bulunduğu mekanlarda, bazı eserler ağırlıklarından dolayı bakım ve restorasyon yapılmadığı sürece devamlı sergilenmektedirler.

Yukarıdaki iki örnek dışında onlar kadar uzun süreli olmasa da İstanbul Modern'in de en az bir sene sergilenecek şekilde düzenlediği bir sergi bölümü bulunmaktadır. Pera Müzesi'nin bir ve ikinci katlarında yer alan Suna ve İnan Kıraç koleksiyonuna ait eserler de yine sürekli sergileme adı altında incelenebilir.

Londra'daki National Gallery, Victoria&Albert Museum, British Musuem gibi dünyaca ünlü müzelerin, her ne kadar sabit sergilenen koleksiyonlarının arasına yeni gelen bazı eserleri ekleseler dahi kalıcı ve uzun süreli sergileri vardır.

Resim1. Arkeoloji Müzesi / İstanbul

Resim 2. Natural History Museum / Londra

1.2. Süreli Sergiler

Süreli Sergilerde bir günle birkaç ay arasında değişen bir zaman aralığı vardır. Süreli sergiler bir diğer adıyla geçici sergiler, İngilizcede temporary exhibition olarak

geçmektedir. "Sürelî geçici sergilemede yeni konular, yeni nesnelere ve yeni teknikler eserlerle birlikte sergilenir" (Erbay, 2011, s.75-76).

Sürelî sergiler başlığı altında belirtilmiş olan Topkapı Sarayı'nın bu tarz geçici sergiler içinde bölümleri vardır ve bu yaz harem bölgesinde üç aylık bir etkinlik düzenlenmiştir. İstanbul Modern'de ise müzenin üst katının yarısı ve alt kat tamamı sürelî sergilere ayrılmış durumdadır. Yukarıda örnek olarak gösterilen Pera Müzesi ise üst iki, bazen üç katını sürelî/geçici sergilere ayırmaktadır.

İngiltere'nin Londra kentinde yer alan British Museum ve Natural History Museum gibi tarih müzelerinin bile, günümüzde sürelî sergiler için ayırdıkları, öncelikle güncel olayları takip etmek ve izleyicilerine aktarmak ve onları devamlı müzeye çekmek için oluşturdukları geçici sergi alanları bulunmaktadır. Sürelî sergi fikri müzeler dışında galerilerde sıkça karşılaşılan bir durumdur. Satış amacı gütmeleri açısından galeriler devamlı organizasyonunu yaptıkları sergileri değiştirmek ve izleyici ile ilişkilerini daha sıcak tutmak durumundadırlar. Hatta bazı galeriler bu ilişkiyi sıcak tutmak ve ismini daha fazla duyurabilmek için, aynı şehrin farklı bölgelerinde veya farklı şehirlerde şube açmakta ve bazen aynı bazen ise farklı sanatçılara ait karma, kişisel veya grup sergileri ile sürelî etkinlikler düzenlemektedirler. Örneğin Mine Sanat Galerisi ve Galeri Artist gibi...

2. Mekân Odaklı Sergiler

Mekân odaklı sergileri açıklarken dikkat edilmesi gereken nokta, sergi mekânının sadece bir galeri, müze, çeşitli kurumsal mekânlar ve/veya kamuya açık alanlardan oluşabileceği fikri ile kısıtlı kalınmaması gerektiğidir. Özellikle 20.yüzyılın ikinci yarısından sonra gelişen teknolojiler ve internet kullanımıyla sergiler birçok kişinin ulaşabileceği bir hal alarak sanal ortamda da düzenlenmeye başlamıştır. Ayrıca yine sergilerin daha fazla kişiye ulaştırılabilmesi fikri ile ilişkilendirilebilecek bir diğer nokta ise tek bir mekânı olmayan gezici sergi anlayışıdır.

2.1. Gezici Sergiler

Gezici Sergiler, sergilenen ürün veya objelerin sabit bir mekân içerisinde değil de hareket eden bir araç içerisinde olduğu sunumlardır. Örneğin bir vapur, gemi, tır

veya tren gezici sergiler için idealdir. “Sergiler değişik alan ve mekânlarda sergileme yapmak üzere tasarlanır. Sergi belirlenen tarihte bitirilerek toplanır, başka yerde yeniden açılır.”(Erbay, 2011, s.76) Vitra Tır’ı, Çanakkale 1915 Gezici Müze sergisi ve Bodrum Güllük bölgesinde Sualtı Arkeoloji Enstitüsü örneğindeki gibi...

“...6000 adet su altı buluntusunu içermektedir. Buluntular çoğunlukla Japonya’da batan Ertuğrul Firkateyni ile ilgili parçalardır. Sergi yurtiçinde sualtı konusuna ilgiyi arttırmak ve yurtdışında da Japon Türk dostluğunu pekiştirmek amacı ile düzenlenmiştir.”(Erbay, 2011, s.76)

2.2. Sanal Sergiler

Sanal sergiler, 1970’lerden günümüze dek teknolojinin gelişmesi ile oluşmuştur. “İnternet ortamında müzelerin sanal sergileri sanal galeri tanıtımları yaygın olarak kullanılmaktadır. Elektronik ortam müzeleri, genel olarak müze ve eserler hakkındaki bilgileri içerir”(Erbay, 2011, s.77). Sadece müzeler değil, sanal sergiler ve e-davetiye anlayışı günümüzde çok kullanılan yöntem ve uygulamalardır.

Günümüzde sayılarının artmasına karşın, içerik açısından yetkin ve alanlarında ilk olmaları nedeni ile sanal sergilere verilebilecek en iyi iki örnek: Eczacıbaşı sanal müzesi ve lebriz.com’dur. Her ikisinde de gerek konulu sergiler gerekse kişisel veya grup sergileri ile karşılaşılabilir.

3. Sosyal Odaklı Sergiler

3.1. Anı/Hatıra Sergileri

“İzleyicinin duyguları üzerinde bir etki yaratmak amacıyla düzenlenen amaçlı sergilerdir. Duygusal sergileme olarak da adlandırılan bu sergileme çeşidi, tiyatral sunuşları ile izleyicide duygusal etkileşim yaratır. Belli bir ülke, kişi, bölge, soykırım, savaş, hastalık, afet, haksızlık, felaket, buluş dramatize edilerek anlatılır.”(Erbay, 2011)

İstanbul Beşiktaş’taki Deniz Müzesi, Harbiye Askeri Müzesi, Anıt Kabir, Soykırım Müzesi, Şuhut Atatürk Evindeki “Kurtuluş Savaşı Panoraması” resimleri gibi örnekler verilebilir. Vietnam ve Çanakkale Savaşı canlandırmaları ve yukarıda da

belirtildiği gibi Anıt Kabir'deki heykel, resim ve rölyef çalışmalarının organizasyonu hep bu grup içinde gösterilebilir. Gaziantep kalesinde bulunan müzede de aynen bu sergileme tipinde olduğu gibi tiyatral ve duyguları ön plana çıkaran tarzda bir sergileme modeli izlenir. Bununla amaç, o dönemde insanların ne zorluklar altında kendilerini ve ülkelerini savunmuş olduklarını gerek şehitler gerekse gazilerin hayat hikayeleri, fotoğrafları ve çeşitli veriler eşliğinde izleyiciye göstermektir.

3.2. Eğitim Sergileri

"Bilgi vermek, açıklamaya dayalı öğretmek amacı ile düzenlenen sergilerdir. Bilgiyi aktarırken drama yaparak, yaşayarak ziyaretçiyi sergi aktivitelerinin içine katarak düzenlenen sergilerdir."(Erbay, 2011, s.78)

Aslında her sergi kapsadığı konu ve yapılan üretimlerle izleyiciye olumlu veya olumsuz bir şeyler öğretir. Ancak bazı sergiler için eğitim kısmına ayrıca önem verirler. Örneğin İstanbul Modern'de şu anda yer alan Tasarım Bienali'nden önceki sergi Burhan Doğançay üzerineydi. Bu sergide Doğançay'ın yapıtlarının izleyiciye sunulmasının yanı sıra Doğançay'ın sanatıyla ilgili söyleşiler ve çocuklara sanatı ve Doğançay'ın çalışma şeklini sevdirmeye yönelik bazı çalıştaylar ve eğitim programları gerçekleştirilmiştir. İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Çocuk Bölümü, Bursa Hacivat ve Karagöz Müzesi ile özellikle İstanbul Erenköy'deki Oyuncak Müzesi gibi...

3.3. Eğlendirici Sergiler

"Son yıllarda müzelerin öğretici amacının yanında, izleyene hoş vakit geçirme ve eğlendirme özelliğinin de bulunması gerektiği kabul görmüştür. Bu konu izleyicilere, bilgisayar ve diğer görsel-işitsel donanımlardan yararlanarak interaktif sunumlarla zevkli bir şekilde hizmet sunulması gerektiği anlayışını getirmiştir."(Erbay, 2011, s.78) Eğlendirici Sergilerin illa dijital veya interaktif olması gerekli değildir.

Fransa-Paris'teki Pompidou Merkezinin kuruluş amacında müze gibi bir yer değil de eğlendirici olması gerektiği benimsenmiştir. İngiltere'nin Londra kentinde ve daha birçok yerde açılan Eğlendirici Sergilere Madame Tousseau Müzeleri, Robinhood Müzesi ve Moskova Atari Müzesi gibi örnekler verilebilir. Frankfurt'taki Film Müzesi de gerek dijital destekli uygulamalar, gerek maketler gerekse izleyiciyi

eğlenerek anlamaya yönlendiren diğer çalışmalarıyla dikkat çekicidir. İstanbul-Üsküdar'daki Uçurtma Müzesi ise kendine, bir koleksiyonerin bireysel çabalarıyla öncelikle çocuklara ama aslında her yaştan kitleye ulaşmayı hedefleyen eğlendirici bir yöntem belirlemiştir.

Resim 3-4. 2012, Frankfurt Film Müzesi/Frankfurt (Kaynak: Burcu Ayan Ergen Kolek.)

4. Eserin Amacına Göre Sergileme

4.1. Eserin Birbirleriyle Olan İlişkinine Göre Sergiler

Bu tarz sergileme ve sunumlarda eserlerin birbirleriyle ortak bir ilişkileri ya da tür olarak benzerlikleri söz konusudur. Örneğin İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki lahitlerin bulunduğu salonlar veya İngiltere Londra'daki British Museum'da yer alan Mısır Bölümü gibi...

İngiltere'nin Londra kentinde yer alan National Gallery koleksiyonun genişlemesi üzerine bir süre sonra ikiye bölünmüş ve ikinci kısmı sadece portreler üzerine yoğunlaşacak şekilde düzenlemesini yapmıştır. Böylece ortaya National Portrait Gallery çıkmıştır. Bu müzede sergilenen resim ve/veya heykellerin odaklandığı konu ise portredir.

4.2. İnteraktif Sergiler

“Sözel, görsel ve işitsel etkileşimli araç ve gereçlerin kullanıldığı sergilerdir. Ziyaretçinin beş duyuyu kullanarak keşfederek, araştırarak, uygulamaya katılarak, kalıcı ve etkili öğrenmeyi sağlayan sunumlardır.”(Erbay, 2011, s.80)

2012 Yaz döneminde İstanbul Karaköy'deki Antrepo'lardan birinde düzenlenen Van Gogh Alive Sergisi bu tip sergi çeşidine güzel bir örnektir. İnteraktif sergilerde görsel, işitsel ve sözel birçok duyuya ulaşan bir sergileme anlayışı olduğu düşünülürse, Van Gogh Alive Sergisi de gerek ünlü Ard İzlenimci sanatçı Vincent Van Gogh'un yapıtlarının insan boyutunu aşan devasa yansımalarıyla görsel, gerek dönemin müziklerinin izleyiciye dinletilmesi ile işitsel, gerekse Van Gogh'un resme, sanata ve hayata dair görüşlerinin duvara yansıtılması ile sözel bir dil kullanılmıştır.

Frankfurt'taki Film Müzesi eğlendirici sergi modeli dışında buna da örnek gösterilebilir. Çünkü bu müze fotoğrafın, film teknolojisinin ve sinemanın gelişimi, izleyiciyi üzerinde ve/veya içinde uygulamaya dahil eden düzenlemeler barındırmaktadır.

5. Sanatçı Odaklı Sergileme

5.1. Kişisel Sergiler

Tek bir sanatçı üzerine odaklanan sergilerdir. Sanatçının yaşamından notlara da yer verilebilecek bu tip sergilerde onun çalışmaları yer alır. Kişiyeye özel müzelerden galerilerde devamlı değişen sergilere kadar birçok örneğiyle karşılaşılabılır. Örnek olarak Amsterdam'daki Van Gogh Müzesi, Barcelona'daki Miro Müzesi, Paris'teki Picasso ve Rodin Müzeleri verilebilir. Galerilerden örnek vermek gerekirse İş Sanat Kibele Galerisi, Caddebostan Kültür Merkezi'nin galerisi ve/veya başka galeri mekanları birçok kişisel sergiye ev sahipliği yapmaktadır.

5.2. Retrospektif Sergiler

Bu tip sergilerde yine tek bir sanatçı üzerine odaklanılabilir ama bu sefer sanatçının tüm sanat hayatı aynen bir film şeridi gibi sunulur. Geçirdiği evreler, dönemleri, üslup değişiklikleri gibi ayrıntılar bu tip sergilerde gözlemlenebilir. Retrospektif Sergiler bir kişi için değil de bir kurumun sanatla olan ilişkisini belgelemek ve tarihsel sürecini izleyiciyle paylaşmak adına da düzenlenebilir.

Her ne kadar Plastik Sanatlar alanından bir örnek olmasa da Fenerbahçe Müzesi'ndeki sergileme, Fenerbahçe spor kulübünün tarihçesi ve gelişimi de bu başlık altında örneklendirilebilir.

5.3. Karma Sergiler

“Farklı akımlara, üsluplara bağlı olan ya da bağımlı ve bağımsız çalışan sanatçıların yapıtlarının bir arada yer aldığı birden fazla sanatçının katılımına açık sergilerdir. Belirli konu, belli tema adı altında sergi açılır.”(Erbay, 2011, s.81) Örneğin Sanat 78, Contemporary 2010,2011 veya Bienaller gibi...

5.4. Grup Sergileri

“Bir akıma, okula, döneme ya da eğilime bağlı sanatçıların bir araya gelerek çalışmalarının yer aldığı sergi türüdür.”(Erbay, 2011, s.81) Buna güncel sanattan verilebilecek en iyi örneklerden birisi Hafriyat Grubudur. Geçmiş dönem Türk Sanatından ise Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği, D Grubu ya da On’lar Grubu gösterilebilir.

6. Tasarım Odaklı Sergileme

6.1. Konulu Sergiler

Sergilenen eserlerin konusuna göre seçilen yapıtların bir araya gelmesinden oluşur. “Sergileme konu odaklı ve konu önemine göre hiyerarşik düzende olmaktadır.”(Erbay, s.82)

Konu veya dönem bazında müzeciliğe örnek olarak İngiltere’nin Londra kentinde bulunan Tate Museum’u örnek verebiliriz. Tate, 2000 yılından sonra Tate Britain ve Tate Modern olarak ikiye ayrılmıştır. Tate Britain’da İngiliz sanatçıların yapıtlarına yer verilirken Modern’de ise 20.yüzyılın başından günümüze kadar üreten sanatçıların eserleri sergilenmektedir.

Resim 5. 2012, Tate Modern / Londra

Resim 6. Oyuncak Müzesi / İstanbul

Ayrıca, İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi'nde sağlık konusu, Fenerbahçe Müzesinde ise futbol konusu üzerine odaklanılan sergilemeler vardır.

6.2. Bağlamsal Sergiler

"Birden fazla konuda çapraz sergileme yer alır. Eserler, sergi konuları ve sanatçılar arası kıyaslama yapılabilir: Etnografik, tarih ya da sanat tarihi sergilerinde yaygın olarak kullanılır. Ziyaretçilerin sergiyi farklı eksenler üzerinden incelemesine olanak sağlar."(Erbay, 2011, s.82) Örneğin 2012 yazında Tophane-i Amire Binasında yer alan "Great Masters" sergisinde, sanatçılar, dönemleri ve Rönesans ışığında ele alınmışlardır.

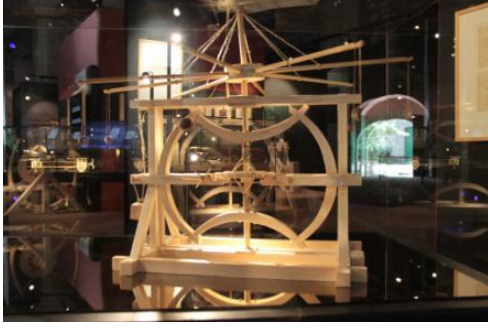
6.3. İdeolojik/Politik Sergiler

İdeolojileri sorgulayan ya da politik görüşlerle ilgili düzenlenen sergilerdir. Bu sergi modelinde, politik ve ideolojik tarzda üretim yapan sanatçılar bir araya gelir. Bazen de bir ülkenin belli bir görüşü/ ideolojiyi benimsediği eski zamanlara yönelik sergiler oluşturulur. Savaş ve Askeri müzeler, Anıtkabir, Musolini Müzesi, Lenin'in Mozalesi gibi...

6.4. Karmaşık Sergiler

Karmaşık Sergiler ismini yapısından alır. "...eskiye ait olan alanların olduğu gibi korunduğu sergilerdir. Bazen sergilemelerde çok fazla konu, çeşitli tip ve ebatta çalışma bir arada ilişkilendirilerek anlatılabilir. Tarihi ören yerleri, bienal, enstelasyon sergilemeleri gibi"(Erbay, 2011, s.82-83) Ya da ünlü şahıslara ait eski evler gibi...

Arkeoloji Müzesi ve Türk İslam Eserleri Müzesi günümüzdeki halini almadan önce Osmanlı'nın ilk müze projesi şeklindeyken böyle örneklendirilebilir. Çünkü Osmanlı Devleti'nin müzesi için eser toplamaya başladığı o yıllarda eserler çok farklı tip, dönem ve coğrafyalardan olduğu için ve sergileme şekli de özellikle Avrupa'daki örnekleri gibi kronolojik olarak düzenlenmediği için karmaşık bir yapıya sahip olmuştur.

Resim 7. Great Masters Sergisi, Tophane-i Amire Binası / İstanbul Resim

8. Zeugma Mozaik Müzesi Gaziantep/Türkiye (Kaynak: Burcu Ayan Ergen Koleksiyonu)

6.5. Keşfedici Sergiler

“Belli bir amaç ve hikayeyi anlatan ve öğreten didaktik sergilerdir. İzleyiciye geleneksel olmayan şekilde sunulan verilerle kendi düşünsel kriterlerini sentez yapmaları, çıkarımda bulunmaları istenir. Bu tür sergilerde etiket, tanıtım metinleri, tematik ve kronolojik sıralamalarla sunulur.”(Erbay, 2011, s.83)

İstanbul’daki UFO Müzesi, Londra’daki Natural History Museum ve Gaziantep’teki Zeugma Müzesi de Keşfedici Sergilemelere dahil edilebilir

6.6. Yerinde Sergiler

Türkiye’de Nemrut Dağı’ndaki heykeller, Efes Antik kenti ve Kapadokya bölgesinde olduğu gibi eserlerin buldukları bölgede sergilenmesinden oluşan sergileme modelidir. Buna Yunanistan’ın başkenti Atina’daki Akropol de örnek gösterilebilir. Ayrıca her ne kadar yukarıdaki örneklerden farklı olsa da, İspanya’nın Barselona kentinde mimar ve tasarımcı Gaudi’nin yapmış olduğu bazı yapıların da Unesco tarafından halka açılarak gezilebilir hale getirilmesi yine Yerinde Sergileme başlığı altında gösterilebilir. Buna, Gaudi’nin Battlo Evi (Casa Battlo) içinde Battlo ailesi yaşarken çekilmiş fotoğraflar ve bazı odalarında dönemin eşyalarına yer verilerek oluşturulmuş bir sergi ile halka açılması örnek verilebilir.

Sonuç olarak bu tip sergilerde, insanlar tarafından keşfedilen bölge, mekan veya o bölgedeki eserlerin değerlerinin bilinmesi, korunmaları ve izleyici ile doğru bir şekilde buluşmaları sağlanmalıdır.

7. Koleksiyoner Odaklı Sergileme

"Koleksiyonerler kendi zevk ve amaçları için yıllar boyunca topladıkları eserleri kendi sahipliklerini belgeleyerek sergilemek isterler."(Erbay, 2011, s.84) Bu tarz sergiler, ya koleksiyonerin kendisine ait bir mekânda ya da başka bir müze, sanat merkezi veya galeride olabilir. Paul Getty'nin koleksiyonundan yola çıkılarak oluşturulmuş Getty Merkezi bunlardan birisidir. Guggenheim ailesinin koleksiyonlarını sergilemek amacıyla çıkılan yolda günümüzde Guggenheim Müzelerinin dünya çapındaki sayısı beşe çıkmıştır.

Türkiye'den örnek olarak İstanbul'da Sötlüce'deki Rahmi Koç Vakfı Müzesi, Pera'daki Pera Müzesi, Karaköy'deki İstanbul Modern ve Üsküdar'daki Uçurtma Müzesi ve başkaları gösterilebilir. Müzesi olan koleksiyonerlere, Oya Eczacıbaşı; Rahmi Koç; Suna ve İnan Kıraç, ve Sunay Akın, galerisi olanlara Yahşi Baraz; Tevfik İhtiyar örnek olarak verilebilir. Ayrıca Ali Üstay, Barış Manço gibi birçok kişinin özel koleksiyonları bulunmaktadır. Resim alanında özel koleksiyonlara, İpek-Ahmet Merey, Sema-Barbaros Çağa, Öner Kocabeyoğlu, Ünal Göğüş ve birçok başka örnek verilebilir. Plastik Sanatlar alanından eser toplayanlar arasında Proje 4L'nin de yürütücülüğünü üstlenmiş Sevda-Can Elgiz çifti, ayrıca Nesrin Esirtgen ve daha başka isimlerle karşılaşılabilir.

Örneğin, "Abdi İbrahim Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Nesrin Esirtgen, bu sıra dışı eserleri Mısır Apartmanı'nın 5.katında "Nesrin Esirtgen Koleksiyonu" olarak açılan yeni mekanda sanatseverlere sunuyor. 20 yıldır sürdürdüğü koleksiyonerliğini yeni bir girişim ile dönüştürmek isteyen Nesrin Esirtgen, kurduğu Nesrin Esirtgen Collection adlı sanat mekanında hem bu koleksiyonu geliştirerek paylaşıyor hem de günümüz sanatını ve bu alanda çalışan sanatçıları destekliyor."(artam,sayı:20,2012,s.71) Esirtgen'in koleksiyonunu kendine ait bir mekanda sergilemesi Koleksiyoner Odaklı bir sergilemeye tipik bir örnektir.

Türkiye’de bankalar da koleksiyonları açısından önemli bir yere sahiptirler. Örneğin Merkez Bankası, Yapı Kredi Bankası ve İş Bankası’nın büyük sanat koleksiyonları vardır. Ayrıca bu bankalara ek olarak Garanti ve Akbank da sanata verdikleri desteği gösterebilmek için galeriler açmışlardır. Yapı Kredi Bankası İstanbul İstiklal Caddesi’ndeki Kazım Taşkent Sanat Galerisinde uzun yıllar hem Türk hem de yabancı sanatçı ve sanatçı gruplarını ağırlamıştır. Ayrıca bu galerinin yan tarafında, üst katta yer alan ayrı mekânlarında ise daha çok kültürel ve tarihi sanat objelerine yer verilen konulu sergiler düzenlemektedir. Yapı Kredi Bankası’nın koleksiyonu sadece kendi galerilerinde veya bankaya ait binalarda değil ayrıca zaman zaman başka galerilerde de izleyici karşısına çıkmıştır. Örneğin 2012 Baharında Caddebostan Kültür Merkezinin Sanat Galerisinde koleksiyonun bir kısmı sergilenmiştir. Merkez Bankası koleksiyonunun bir bölümü hem Ankara hem İstanbul hem de yurtdışında sergilenmiştir. İstanbul’da MSGSÜ.Tophane-i Amire’deki sergi ile Japonya’da açılan sergiler bunlar arasında ilk anımsananlardır.

İş Bankası, İş Sanat Kibele adı altında ikiz kulelerinde oluşturduğu büyük galerisinde, bazen kişisel ve karma sergiler ama çoğunlukla retrospektif nitelikli sergiler oluşturmaktadır. Bu sergilerin birçoğunda kendi koleksiyonlarına ait yapıtlar yer alsa da bunları koleksiyoner odaklı sergilemeye örnek vermek doğru olmayacaktır. Ancak düzenledikleri karma sergiler tamamen bankanın kendi koleksiyonundan oluşuyor ve onun sunumuna odaklanıyorsa o zaman bu tip altında ele alınabilirler.

SONUÇ

Sergileme, anlatılmak istenen, odaklanılması gereken konuya; ulaşılmak istenen hedef kitleye ve sergilenen yapıtların niteliğine göre değişkenlik gösterir. Sergiler düzenlenecekleri süreye, mekana ve yapıtların nasıl bir bütünlük içerisinde sunulacağına göre farklılaşırlar. Sergileme modellerinin belirlenmesi ve yukarıdaki gibi tasniflenmesi, sergi organizatörlerine büyük kolaylık sağlar. Sonuç olarak, sergilemenin farklı tiplere ayrılması, hem yapıtın çok yönlü değerlendirilmesi, hem hedef kitleye daha iyi sunulması hem de sergileme çeşitlerinin daha iyi kavranabilmesi yani amacın çok boyutlu olarak okunabilmesi açısından kolaylık sağlar.

KAYNAKÇA

ARTAM Global Art&Design, sayı:20, Kasım-Aralık 2012

AKÇURA, Gökhan, Türkiye Sergicilik ve Fuarçılık Tarihi, Tarih Vakfı, Mart 2009, İstanbul

AYAN ERGEN, Burcu, yayınlanmamış "Fuar ve Sergileme Teknikleri I" ders notları, 2012, İstanbul

ERBAY, Mutlu, Müzelerde Sergileme ve Sunum Tekniklerinin Planlanması, Beta Yayınları, Mayıs 2011, İstanbul

Joan Miro, Conti Tipicolour, Florence / Italy

Langmuir, Erika, The National Gallery Companion Guide, Yale University Press, 2006

Masterpieces Of The British Museum, The British Museum Press, 2012, London

The Complete Work Of Antoni Gaudı, Dos de Arte Ediciones, 2011, Barcelona

100 Masterpieces In The Van Gogh Museum, Van Gogh Museum Enterprises, 2002, Wormerveer

www.sanalmuze.org/sergiler/index2.htm (Kasım 2012)

www.lebriz.com (Kasım 2012)

Yeditepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat Yönetimi Bölümü